

RECENZII ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

BOOK REVIEWS

Răzvan Brudiu, *Incinerarea, provocare misionară sau contramărturie creștină?* Alba Iulia, Ed. Reîntregirea, 2017, 422p, ISBN 978-606-509-341-6

Ineditul, și surprinzător, curajul și maturitatea auctoriale, devenirea intelectuală/profesională a tânărului teolog (de curând titularizat asistent universitar la Facultatea de Teologie din Alba Iulia), *conflictul* disimulat dintre explicația așa-zis obiectivă a lumii (care cere stăruitor și tot mai vocal slobozirea/exonerarea de rânduială și canoane, din pricini socio-antropologice moderne, dacă nu sociopate) și *argumentația* elevată, apologetic-dogmatică, mina livrescă, fermă, a „ucenicului misionar”, caracterul de noutate absolută a excursului, îndeamnă la prudență și abordare semiotică, evident temeinice pandant cu „pasiunea pentru provocare, cercetare, cunoaștere, înțelegere și interpretare”, în cheia unei persuasiunii antamate și decriptate prin „studiul simbolurilor și adevărilor consacrate, confirmate și acceptate de însuși necuprinsul și labirintul hermeneutic”.

Așadar, cartea profesorului Răzvan Brudiu poate fi desemnată, fără tăgadă sau exagerare, între *lucrările anului*, dacă plecăm de la premisa și ideea, prin nimic exagerate ele însele, de a ignora și excede pretinsa rectilinie a unei teologii ușor comode, inertiiale (deloc anacronice în sublimul învățării/tradiției, dar poate prea stângace și prea reținute, în exercițiul expunerii); în care ni se propune suspendarea *de facto* a opțiunii comparatiste și tendinței de a înțelege *sui generis* ofensivă, abilitatea și susținerea duhului secular, și a refuzului de a accepta totul *a priori*. Cu sublinierea apăsată asupra faptului că, în cauză, nu se dezbate credința așezată, asumată numaidecât *in integrum*, nici se face ingerință în „filonul, discreția și inefabilul, fecunde ale tainei”; ci trimiterea este subliminală la imperativele, realitățile, evidențele, imposibil de eludat, *avatarurile* veacului, adică. Totul, cu înțelepciunea preeminentă oricărui reflex opac și unei intransigențe, chipurile responsabilă cu fidelitatea și acuratețea și grija pentru destinul istoric al Bisericii. Altcum, este superfluu și profund anacronic, ba chiar subversiv, a emite pretenții de stopare a dinamicii și firescului vieții și, implicit, a înțelegerii unui fenomen sau altul, câtă vreme, paradigmatic, sunt ablativ *efervescentei* și perspectivei analitice (chiar dacă ușor spectaculoase, uneori).

De altfel, în studiul introductiv (intitulat *Fiul lui Dumnezeu Întropat, îndumnezeitorul omului*) și, respectiv, în *Introducere*, părintele profesor Mihai Himcinschi și autorul însuși fac, cu autoritate, competență și elocvență distincte, dar convergente, o atât de necesară

Recenzii

pregătire apercceptivă a lectorului, mai ales azi, când, iată, „suveranitatea zeului morții” se extinde și cuprinde, în măsură greu de cuantificat din punct de vedere al incidenței, sufletul sau/și trupul; moartea, dar, devine tot mai perfidă și mai greu de circumscris. Ea copleșește și surprinde prin frecvență, prin năpraznicul survenirii, prin înmulțirea, dacă vreți, din rațiuni perverse, generate de om, a varietății sfârșitului, nu doar legile firii, nu doar tușa imprevizibilului, nu doar ternul „subsolului condiției umane”, ci, „ca-n îndepărtatele închipuiri”, atacă și stirpea „purtătorilor de hlamide”, copiind și provocând tragedii cu accente măcar bizare. Câtă vreme, Creatorului vieții și Biruitorului morții, doar lui i se cuvine, fie și parafrazat, unele ca acestea: mai mult decât veacul este viața Ta/mai scurtă ca o clipă viața mea/iar viața mea intră de mii de ori într-o clipă în viața Ta/tu acestor muritori/nemuritori le dai „pedepsă”/întorcându-i la Tine/înveșnicindu-i în Tine.

Așadar, pregătirea noastră pentru „marea trecere”, pentru „întoarcere”, pentru „înveșnicire”, felul în care alegem/ni se alege să „trecem”, prin „*casa de întuneric*”, de la moarte la viață, ne poate personaliza, salva și fericii și duce, „survolând ocnițele, dar nu evitând vămile toate”, sus în cer, la nemurire. Tocmai, pentru că moartea poate fi/este viață, doar dacă, pe pământ, am știut să iubim *răsăritul* și numai pentru soare și rouă (pentru lumina și lacrima frumosului și dorului de cer) și faptul zilei și misterul nopții numai pentru *uimire* și *rostire* (care, și sărace fiind, de Dumnezeu, de casa părintească, de un rai și un județ de obște, mereu să ne amintească). Nu-i vorba că, pentru a intra în neorânduială, pentru a contesta și dezbate totul, pentru a relativiza tot ceea ce avântata, împăunata, moderna, pragmatica, eșapata din orice orizont și destin metafizic, minte/judecată, aflată în fapt în *post-judecată*, nu mai îngăduie a-i sta în cale nimic, chipurile, preconcepț, vetust, desuet, coergitiv din perspectiva voinței fără frontiere; argumentele, dar, perorația – logistica semantic-semiotică – abundă de producții mentale/raționamente dintre cele mai negândibile, frizând, nu o dată, *horror-ul*. De aceea, dar, de la o margine la alta, cartea este o chemare lucidă, doctă, militantă, minuțios elaborată, structurată și împlinită, lăsând zării și indolenței „pulberea și frânturile de propoziții (și supoziții, n.n.) și praful de cuvinte” și mărturisind și „strigând adevărul”, pe deasupra oricărei superbii și erori ale credinței; și rațiunii și anomiei și anomaliei morale recurente, cinice și violente; asta, în ideea că omul, ca purtător de *pașaport creștin*, ca entitate „încoronată și înzestrată”, mai are conștiință (conștiința filiațiunii și ascultării celor mai firești).

Este și o carte a tezelor și antitezelor, prin ofertă, varietate, prin „straiul de știință” și subtila elocință. Disputa frontală cu ideea, adevărul, cauza, implacabilul, consecințele și străpungerea, biruința, supunerea și dispunerea morții, în paradigmă filozofică, sociologică, religioasă, creștină, este în sine un act misionar, o mărturisire; totul fiind menit să facă lumină – dacă putem spune așa – acolo unde spectrul morții este prezentat ca fiind „un abis plutonic, infernal, în care bântuie lucruri și arătări stranii și unde neliniștea se înspăimântă într-atât înaintea tenebrelor alcătuirii pământești și meta-cosmice, mai ales”; *lumina* însemnând, în cauză, argumentele științei, conștiinței și credinței, foarte exact pliate și insinuate desfășurării capitologice. Trebuie, totuși, să catalogăm ținta cărții, una de expresie teologal-academică, de circuit exclusivist; din care, bineînțeles, se poate disjunge o lucrare cu un grad de accesibilitate și înțelegere mai permissive, să zicem, *publicului* larg credincios.

Recenzii

Reiterăm faptul că, pentru a lăsa autorului exclusivitatea și cititorului (nu doar celui avizat) curiozitatea, nu vom face numai decît aprecieri pe text; intervenția/abordarea/angajarea noastră nu își propune să „scaneze” teologia lucrării din punct de vedere al pertinentei, competenței și decidenței auctoriale (unde totul este deplin, limpede, confesionalizat atît cît trebuie canonului științific, punând în defensivă și relativizând „incertitudinea și vanitatea” abordărilor conexe), ci să facă cunoscut, să sesizeze, să antameze un *incurs* teologic, menit să dinamizeze și lărgească ierarhia subiectivă și ușor „discriminatorie” a științelor teologice și să propună propovăduirea de tip *challenge* a adevărului învățaturii noastre de credință, fără teama (specifică doar culturii și credinței relative, precare, mici) avântului în arealul simbolisticii; chiar dacă scepticii de vocație (în speță stirpea celor specializați în „teoria tuturor relativităților”, în lamentare și deturnări ofensive, profund fariseice, „îndelung nutrite și răbdător studiate”) vor avea grijă – de timp nu mai vorbim – să-și enunțe ritos variantele „științifice”, argumentate, chipurile, de adevărurile așezate, evocatoare, liniștitoare – ei fiind, altcum, total inapți și indiferenți legilor Tradiției însăși, în dinamica ei.

Interdisciplinaritatea în susținerea excursului, apelul la tezaurul teologic-apologetic-ortodox *in extenso*, decriptarea învățaturii și practicilor interreligioase și interconfesionale, totul interferat (unde este cazul) și coroborat cu varianta sociologică (ea însăși invocând, consultând ori ignorând teza Bisericii), conferă lucrării tușa enciclopedică și cvasi-exhaustivă. Cartea/lucrarea exprimă convingerea științifică și este consecința unei cercetări de durată a autorului; convingere și conștiință care pleacă de la, se întoarce la, și se supune voii și judecății lui Dumnezeu, învățaturii de credință christice și sinodal-ecumenice; convingere și conștiință care postulează, explicit și subliminal, că în moarte, ca plată pentru păcat, răul se va întoarce *invins* în lumea întunecată unde ar fi vrut să târască totul, iar binele (binecredincioșii creștini mântuiți adică) plinind legea, prin moarte va/vor să se bucure și ferească de slava și iubirea lui Dumnezeu. Fiind, dar, asigurați că vom *învia cu trupul* (transfigurat) împreună cu Hristos, bine este să lăsăm *rânduiei* (legii), care emană din învățătura de credință și tradiția Bisericii, lucrarea prin care suntem scoși din „*casa de întuneric*” și trecuți din moarte la viață.

Totuși, într-un exercițiu al condescendenței, nu vom dezavua abrupt „ritualul incinerării”, ci ne întrebăm nu doar retoric, pentru ce trebuie agresat, maltratată, violentată și șters până și de pe fața *iconică* a lumii postume într-atît trupul omenesc, de vreme ce, în paradigma divină și, în ce ne privește, implicit creștină, moartea nu înseamnă disoluția, neantizarea și „inutilitatea trupului”, fie el și neînsuflit (*in rigor mortis*). Cu atît mai mult, cu cît, plecând de la enunțul evanghelic, într-o aserțiune doar paralelă, să zicem, tezei noastre, Petre Guran susține că „atunci cînd Marta, sora lui Lazăr, acceptă ideea învierii ca un cadru mitologic general, în care învierea nu privește chiar viața aceasta, ea se înscrie într-o perspectivă religioasă propriu-zisă; universul spiritual (lucrarea lui Dumnezeu n.n.) acompaniază, dar, de la distanță (dacă nu, nevăzut, din cea mai intimă proximitate n.n.), universul social (lucrarea omenească n.n.) și îi reglează funcționarea; în învierea lui Lazăr, iată, miza subliniată prin amănarea cu două zile a deplasării în Betania, este tocmai arătarea reversibilității proceselor materiale determinate de timp, fie că ne închipuim o reconstituire a materiei, fie că admitem o întoarcere în timp; moartea este doar

Recenzii

o ieșire din scenă, iar intrarea în culise (culisele *Tainei* n.n) nu anulează scena „Eu sunt ușa, zice Iisus –, doar n.n. – de va intra cineva prin Mine se va mântui”.

Altcum, moartea (misterul, avatarurile, cauzele, consecințele, ce se întâmplă potrivit învățaturii Bisericii *a posteriori*, punctele de vedere, perspectivele, altele decât cele eminentamente teologice) încheie, individual și global, o parte a istoriei omului însăși, „trecutul amestecat cu prezentul și viitorul, din perspectiva ordinii subtile a existenței”. Omul, dar, omenirea „fără încetare de atâtea ori umilit(ă), apoi eliberat(ă) tot de atâtea ori, își descoperă, în chiar valesa, casa și realitatea implacabilă a morții, însăși condiția, stigmatul genetic de *căutător(toare)* și *viețuitor(toare)* de/cu Dumnezeu; și, ca și pe Hristos odinioară, moartea îl și suprimă tainic pe om, pentru a-l înălța, apoi, și a-l aureola, nu cu „orizontul contingent, limitat, oricât de fascinant ar fi, la lumea aceasta”, ci cu știința și conștiința „presimțirii că, tocmai, pentru că moartea depășește limitele condiției pământești, el, omul credincios, nu poate dispărea la porțile Școlului, mohorâtul locaș subteran al morții”, ci pe deasupra, Dumnezeu îi descoperă, asemenea pelerinilor înaintea „liturghiei intrării în sanctuar”, nu doar închipuit, chipul lui Hristos prezent în Biserica triumfătoare; acolo unde, în mijlocul mântuiților/înviaților, și vultureicul vizionar din Patmos celebrează *victoria vieții* și unitatea Dumnezeu-om, definitiv relegată, ca-n minunata descriere a Ierusalimului ceresc.

Asta, profund contrar, repetăm obsesiv și asumat, tendinței mundane a „dezvrăjirii de *Tradiție*, care este una dintre cele mai subtile și mai halucinogene (din punct de vedere mintal n.n.) vrăji”. Stare în care, asemenea lui Tantal, să-l parafrazăm pe Petru Creția, moartea, flămândă, hădă, născută / antamată de / din răul și întunecimea rațiunii asta dorește: să rupă din pomul cunoașterii deplinătății adevărului mântuitor și să livreze lumii varii eresuri și amăgiri, să *juișeze* (termenul ușor frivol a fost anume ales, spre a rușina ignoranța și impardonabila capitulare morală în cauză) pe seama prea versatilității naturii umane; chiar dacă, obiectiv, prin moartea pe cruce a lui Iisus Hristos, ea este salvată.

Pr. Iosif Zoica

Marius Custelcean, *Biserica – Factor de ordine și siguranță în comunitățile locale*, Editura Andreiana, Sibiu, 2016, 254 p. ISBN 978-606-8602-78-3.

Părintele Marius Custelcean reușește să creeze o teză de doctorat în care transcende elementele aflate în prim-planul tematic, vizând mult mai profunda problematică a clivajului dintre Sacru și profanul aflat sub imperiul parțializărilor și falselor valorizări. Soluția la care recurge este configurarea unei identități umane în care dualitățile nu conduc la contradicție, ci la unitate. În acest sens, postulează o serie de premise în care se reflectă coordonatele evoluției sociale, fiind evidentă manifestarea constantă a unui *status quo* religios în definirea profilului nostru identitar de-a lungul istoriei. Ca atare, structura unui popor este reprezentată prin constantele manifestări ale ethosului spiritual, dar și prin schimbările firești pe care le generează evoluția socială și istorică.